

Praha a daňový ráj? To jsem změnil

Martin Janeček zaváděl EET i kontrolní hlášení. Za novou hrozbu považuje takzvaný švarcsystém, který je dnes prakticky legální

TOMÁŠ HLAVÁČ

Jména a tváře nejvyšších šéfů Finanční správy zůstávala léta mimo zájem širší veřejnosti. **Martin Janeček** (39) se stal výjimkou. Šéfem generálního ředitelství Finanční správy je od října 2014 a během jeho čtyřletého vedení úřad uvedl do života dva široce diskutované instrumenty – kontrolní hlášení a elektronickou evidenci tržeb. Po čtyřleté misi Janeček v čele úřadu 31. prosince končí. Rozhodl se nechat si důvody rezignace pro sebe. „Budoucí angažmá nekomentuji.“ řekl LN. „Určitě jsem udělal pár chyb, ale ze zásadních rozhodnutí bych nezměnil nic.“ rekapituluje Janeček uplynulé čtyři roky.

LN Dnes je oblíbené slovo vize. Jakou vizi jste měl, když jste v roce 2003 nastoupil do finanční správy a rozkoukal se? Napadlo vás, že zůstanete patnáct let?

Nevím, jestli bych mluvil o vizích. Spíš jsem byl zděšen, jak to vlastně funguje. Když jsem tehdy nastupoval na kontrolu DPH, představoval jsem si, že mi tam někdo nasype nějaké nesrovnalosti vygenerované ze sofistikovaných analytických systémů a ty budu řešit. Takový systém jsem ale nastavoval až po více než deseti letech jako generální ředitel. Museli jsme vybudovat speciální analytické centrum Finanční správy, kde se vrcholové analyzují veškerá data včetně třeba kontrolních hlášení. V době mého nástupu taková podpora neexistovala a kontroloři museli případné úniky rozkrývat „ručně“, papír po papíru, maximálně s pomocí Excelu.

V době mého nástupu se také začínalo více využívat elektronické bankovníctví. Na stáži v Irsku jsem viděl systém tamní daňové správy, jak na podobném principu přijímá daňová přiznání a obecně komunikuje s klienty. Z té doby nosím tuto vizi v hlavě a nyní se začíná uskutečňovat v projektu „online finančního úřadu“.

LN Jak probíhá typický den generálního ředitele Finanční správy?

Není snadné najít dva stejné dny. Spíš bych to popsal jako sérii porad a jednání, které končí v lepším případě před 18. hodinou. Pak často až do půlnoci řeším e-maily, podpisy, prostě běžnou agendu, na kterou není přes den čas. Rozhodně ale generální ředitel nevydává daňová rozhodnutí v individuálních řízeních jednotlivých firem.

LN Dostáváte anonymní výhrůžné e-maily, textovky z neznámých čísel či vás už někdo ve spojení s funkcí fyzicky napadl?

Samozřejmě že jsem obdržel řadu negativních sdělení. Ale musím současně říci, že jsem dostal násobně víc mailů, jejichž pisatelé mi vyjadřovali podporu. Když se snažíte vybírat daně pro dolních deset milionů, logicky můžete naštvat někoho z horních deseti tisíc.

LN Vaše éra v čele úřadu bude připomínána jako doba zavedení kontrolního hlášení a EET. Vyplývají ze zákona, ale veřejně kontroverze vyvolával i způsob jejich používání. Například rozpětí pokut u EET je vysoké a v porovnání s velikostí případně nezaevidovaného obrátu jsou považovány za neúměrné (dosahují až 500 000 korun). Existuje nějaký metodický pokyn a nejsou inspektoři finančních úřadů přemotivováni?

Samozřejmě že je práce kontrolorů kontrolována. Velká pozornost se věnuje tomu, aby v případě podobných zjištění byly vydá-

Šéf Finanční správy končí. Martin Janeček opouští křeslo nejvyššího berního úředníka v zemi k 31. prosinci. O důvodech nechtěl hovořit.

FOTO MAFRA - DAN MATERNA

vány pokuty v obdobné výši. Patrně narážíte na kritiky, že například za nevydání účtenky za prodej bonbonů byla vyměřena pokuta ve výši tisíců korun. Umím si i představit, že vás možná nepřesvědčím, ale faktem je, že nezaevidování bonbonů a zlatých hodinek je stejný přestupek. Podle práva tomu tak je. Ničméně pokud v případě drobného prodeje bonbonů padla nějaká významnější pokuta, pak ve spise bude zcela jistě série dalších poznatků, které budou dokládat, že dotyčná provozovna neeviduje zdaleka všechny tržby.

LN Jaké poznatky?

Mohou tam být podněty od veřejnosti. Zákazníci si třeba stěžují, že nedostali účtenku. Nebo tam může být analýza, že ziskovost provozovny je neobyčejně nízká a že důvodem může být nepřiznávání všech tržeb. A pokud tomu tak je, může být výše pokuty naprosto srozumitelná i veřejnosti.

LN Proč to Finanční správa veřejnosti v některých případech lépe nevysvětlí?

Kompletní informací se veřejnost v medializovaných případech nedozví, protože Finanční správa je vázána mlčenlivostí – a zájmem sankcionovaného není přiznat veřejně veškeré skutečnosti. Naopak, zájmem zkontrolovaného podniku je demonstrovat absurditu výše sankce jejím porovnáním s výší nepřiznané jedné tržby. S takovými praktikami se setkáváme velmi často.

LN Dalším nástrojem, který jste zavedli, je kontrolní hlášení. Čas k reakci na výzvu finančního úřadu k odstranění nejasností činí pět dnů. Pro velkou firmu to není problém, ale pro malou s jedním účetním být může. Uvažoval jste o úpravě termínu pro malé firmy?

Ano, řešili jsme to intenzivně. Bohužel, prostor mezi termínem pro podání kontrolních hlášení a termínem pro vyplacení vratek nadměrných odpočtů je dost napjatý, je to přibližně 30 dní. V tomto mezidobí musí být podána všechna hlášení, analyzována data a následně odstraněny nejasnosti, případně zadrženy nadměrné odpočty, pokud se jejich uplat-

nění jeví jako nezákonné. To vše ještě prodlužují zákonné lhůty na doručování.

LN Můžete kvantifikovat, o kolik více se vybralo na DPH díky kontrolním hlášením?

Za roky 2016 až 2018 to bylo přibližně o 30 miliard korun více, a to po očištění růstu inkasa, který přinesl hospodářský růst. Na tomto výsledku se podílí menším dílem i systém elektronické evidence tržeb. V roce 2013 byla výše daňového úniku na DPH 19 procent, letos to bude někde mezi 10 a 11 procenty. Podařilo se nám tedy od roku 2013 snížit úniky na DPH téměř na polovinu, což je pro mě fantastický výsledek. Vlastně to znamená, že v roce 2013 se daň z prodeje každého páteho kusu zboží, třeba rohlíku či auta, nedostala do státního rozpočtu, zatímco letos to bude z každého desátého. Tím jsme se posunuli mezi první třetinu států v rámci EU, které nejspěšněji spravují daň z přidané hodnoty.

Když se snažíte vybírat daně pro dolních deset milionů, logicky můžete naštvat někoho z horních deseti tisíc

LN Někteří pražští podnikatelé si stěžují, že jejich společnosti, které mají registrované na adrese business centra, navštěvují pracovníci finančního úřadu a vyhrožují, že je z moci úřední podřídí kontrole třeba do Brna. Proč tomu tak je?

Na tuto otázku se mi těžko odpovídá bez znalosti konkrétního případu a možnosti si vyžádat stanovisko úřadu. Rozhodně by mě zajímalo, jak je myšleno to vyhrožování, protože to si nemůže úředník dovolit. Co se toho začlení na Brno týče, možná se zde pleťou dohromady dvě věci. Jednou je možnost změnit firmě z pražského business centra daňo-

vé sídlo do místa, kde má firma sídlo faktické. Dělá se to prostřednictvím institutu delegace, tedy převedení daňové správy subjektu pod jiný finanční úřad. Mluvíte-li ale o kontrole provedené například z Brna, jde o něco jiného, o naprosto legitimní postup, protože místní příslušnost pro kontrolu je celorepubliková. To ovšem může být dotyčné firmě v zásadě jedno – jestli kontrolu provede pražský, či jakýkoli jiný finanční úřad. Oba tyto instituty, delegace sídel i celorepubliková kontrolní kompetence, vznikly kvůli účelovému stěhování a obecně koncentraci sídel do Prahy. To vede k přetížení tohoto už tak vytíženého regionu. Vzpomeňte na dřívě prezentované statistiky, že v Praze daňová kontrola nehrozí, protože její pravděpodobnost je jednou za 200 let, takže je to vlastně daňový ráj. To se mi podařilo změnit a s tím je konec.

LN Kontroverzní součástí vašeho působení v čele Finanční správy jsou zajišťovací příkazy. Jak byly využívány za času vašich předchůdců v porovnání se současností?

Zajišťovací příkazy existovaly a byly významně využívány už před mým jmenováním do funkce generálního ředitele. Jednoznačně to dokládají zveřejněné analýzy. V roce 2013 činila nominální hodnota, na kterou byly tzv. zajišťovací příkazy vydány, téměř 6,2 miliardy korun a v roce 2014 to bylo téměř 4,2 miliardy. Mé osoby – jako generálního ředitele – se týká až rok 2015, kdy tato hodnota dosáhla výše 3,6 miliardy.

Je třeba vysvětlit, že počty zajišťovacích příkazů ani dotčených firem nejsou směrodatné ukazatele. Oba mají navíc klesající tendenci. Důležitý je právě ukazatel souhrnné hodnoty příkazů, protože vyčísluje výši daně, o jejíž dobytost v budoucnu se úřad obává. V roce 2014 proběhla kontrola Nejvyššího kontrolního úřadu a také dohlídka ministerstva financí, které obě dovodily, že Finanční správa má využíváním zajišťovacích příkazů důsledněji chránit státní zájmy.

LN Z právních důvodů nemůžeme hovořit o živých případech. Můžete ale říci, kolik zajišťovacích příkazů vydala Finanční

správa za poslední roky a kolik jich soudy zrušily?

Od roku 2013 do srpna 2018, tedy za téměř šest let, byl vydán zajišťovací příkaz 1961 firmám. Z tohoto počtu soudy zrušily zajišťovací příkaz ve 29 kauzách. Zdůraznil bych ale, že zrušení zajišťovacího příkazu soudem neznamená, že stát nemá dle soudu na daň nárok. Znamená to, že soud nevidí dostatek důvodů pro obavu, že daň bude nedobytá. Byl jako úředník respektuji rozhodnutí soudu, v některých případech jeho optimismus opravdu nesdílím. Například v jednom z posledních zrušených případů, kterým je kauza LIJA, a. s., soud fakticky konstatoval, že firma spoluorganizovala karuselové podvody, ale zajišťovací příkaz ruší, protože to ještě neznámá, že by třeba daň nakonec nezaplatila. Nenapadá vás také otázka, proč tedy karuselové podvody spoluorganizovala a riskovala trestní odpovědnost? To je stejné, jako kdyby vám někdo chodil na švestky – a vy máte věřit, že to dělá proto, aby vám je přinesl natrhané. Daně ale nejsou švestky, Finanční správa za roky 2014 až 2018 odepsala nedobyté pohledávky ve výši 216 miliard korun. Ano – a to jsou daně, které stát už nikdy neuvidí.

LN Došlo v těch případech, kdy soudy zrušily zajišťovací příkaz, i ke zrušení vlastního daňového doměrku? Vznikla Finanční správě nějaká škoda?

Takový případ, kdy by daňový nedoplatek, předpokládaný v zajišťovacím příkaze, nakonec nevznikl, si nevybavuji. Kvůli zajišťovacím příkazům vede asi pět firem řízení dle zákona o náhradě škody. Pokud mám správné informace, zatím rozhodnuto nebylo.

LN Poplatníci někdy nekritizují ani tak vlastní daňové zákony jako jejich neustálé změny. Myslíte, že se někdy dočkají stabilizace daňového systému?

Tak to by bylo pozitivní i pro Finanční správu. Ničméně daňová politika je politickým nástrojem a zásahy v daňové oblasti jsou ve společnosti velké téma. Proto se dá sotva očekávat, že by změn dramaticky ubylo. Jsou ale státy, které mají nastaveno, že měnit daňové zákony lze jen jednou

Martin Janeček

■ Vystudoval ekonomiku a management na Jihočeské univerzitě. Ve Finanční správě pracuje od roku 2003, kdy nastoupil na Finanční úřad pro Jihočeský kraj. Zaměřoval se na rozkrývání daňových podvodů v oblasti DPH a odhalování praní špinavých peněz. ■ Od roku 2014 je generálním ředitelem generálního finančního ředitelství Finanční správy.

v roce, a to k 1. lednu. To mi připadá jako první správný krok ke snížení počtu změn.

LN Lze odhadnout, na co se v oblasti daní a jejich správy mají připravit občané a podnikatelé v následujících letech?

Dobře, zahraju si na Nostradama. Myslím si, že v blízké budoucnosti bude muset proběhnout kompletní revize zdanění práce v Česku. Součástí tématu je vrcholové i otázka důchodového systému, který je z tohoto zdroje také financován. Čistě na daňové úrovni se bude muset precizně nastavit, kdo je zaměstnanec a kdo živnostník, jaké mají ty dvě skupiny platit odvody. Důvodem mé předpovědi je to, že takzvaný švarcsystém, který byl v 90. letech odsouzen podnikatel Miroslav Švarc k odnětí svobody, je dnes prakticky legální. Pokud se tato možnost daňové optimalizace významněji projeví v praxi, bude to velký problém.

LN Kdybyste měl možnost některé ze svých rozhodnutí změnit, které by to bylo?

Určitě jsem udělal pár chyb, ale ze zásadních rozhodnutí bych nezměnil nic. Snad jen že jsem si myslil, že konečně nastala doba, kdy všichni opravdu chceme narovnat zrušené nepravosti v daních. Daňové úniky, karusely, krácení tržeb, švarcsystém, vyvádění nezdaněných zisků... Byl jsem si jist, že tvrdá data prokazující zlepšení inkasa ukazují všem občanům, že tyto nepravosti narovnat lze a že Finanční správa pro to dělá maximum. Zmýlil jsem se.

Autor je finančník